

Perustuslakivaliokunta

Muu asia: Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Muu asia: Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta (M 6/2021 vp). Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Liisa Huhtala, työ- ja elinkeinoministeriö
- Ylilääkäri Otto Helve, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- professori Janne Salminen
- professori Tuomas Ojanen

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Perustuslakivaliokunnan arvioitavana on valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta. Asetus on annettu majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 18.4.2021 saakka voimassa olevan 3 a §:n 4 momentin nojalla. Kyseinen laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 11/2021 vp, ks. myös PeVL 6/2021 vp) nojautuen perusoikeuksista poikkeusoloissa tehtäviä poikkeuksia koskevaan perustuslain 23 §:ään. Perustuslakivaliokunta on vastikään arvioinut myös asetusta, jota nyt muutetaan (PeVM 6/2021 vp).

(2) Asetuksen muutoksen mukaan Pohjois-Pohjanmaan maakunnan ja Kittilän kunnan alueella sijaitsevia ravitsemisliikkeitä ei enää ole pidettävä suljettuina. Muutos on tullut voimaan 9.4.2021. Perusteena muutokselle on se, ettei ravitsemisliikkeiden pitäminen suljettuna asiakkailta Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla epidemiatilanteen parantumisen vuoksi enää täytä perustuslain 23 §:ssä perusoikeuspoikkeuksille säädettyä välttämättömyysedellytystä. Muutos kytkeytyy myös majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n 4 momentin säännökseen, jonka mukaan valtioneuvoston on seurattava rajoitusten välttämättömyysedellytysten täyttymistä ja, jos ravitsemisliikkeiden suljettuna pitäminen ei enää ole välttämätöntä jollain alueella, valtioneuvos-

Valiokunnan mietintö PeVM 8/2021 vp

ton on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi. Asetuksen muutos toteuttaa vaatimusta siitä, että ravitsemisliikkeisiin kohdistuvista rajoituksista tulee luopua heti, kun kyseisellä alueella ei vallitse enää niiden ylläpitoa perustelevia välttämättömiä syitä (ks. PeVM 10/2020 vp, s. 4).

(3) Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioidessaan velvollisuutta pitää ravitsemisliikkeet suljettuina painottanut sääntelyn alueellisen soveltamisalan hienosyisempää rajausta ja korostanut toimenpiteiden eriyttämistä erityyppisten ravitsemisliikkeiden osalta (PeVM 3/2021 vp, kappale 4, PeVM 6/2021 vp, kappaleet 5–7, 9, 10, PeVL 6/2021 vp, kappaleet 15 ja 18, PeVL 11/2021 vp, kappaleet 7 ja 10, ks. myös PeVL 31/2020 vp, s. 5). Valiokunta viittaa aikaisemmissa mietinnöissä ja lausunnoissa esitettyyn toistamatta sitä.

(4) Asetusmuutoksen perustelumuiotiossa on tarkasteltu erityisesti ravitsemisliikkeiden pitämistä suljettuina Pohjois-Savon maakunnan alueella. Perusteeksi maakunnan kuulumiselle velvollisuuden piiriin on esitetty selvästi muita perustason alueita suuremmat ja verrattain suurina pysyneet ilmaantuvuusluvut sekä tilanteen alttius nopeille muutoksille samoin kuin helposti tarttuvan virusvariantin epäilty levinneisyys alueella. Perustuslakivaliokunnan valtioneuvostoltakin saaman selvityksen mukaan epidemiatilanne on kuitenkin asetuksen antamisen jälkeen muuttunut niin, ettei Pohjois-Savon maakunnassa ravitsemisliikkeiden pitäminen suljettuina asiakkailta enää täytä perustuslain 23 §:ssä perusoikeuspoikkeuksille säädettyä välttämättömyysedellytystä. Asetus on siten kumottava siltä osin kuin se koskee asetuksen soveltamista Pohjois-Savon maakunnassa.

(5) Eduskunta voi päättää perustuslain 23 §:ään nojautuvien lakien perusteella annettujen asetusten voimassaolosta. Näin eduskunta voi valvoa poikkeusoloja koskevan asetuksenantovallan käyttöä ja niin halutessaan kumota annetun asetuksen tai muuttaa sen voimassaoloaika, jolloin viimekätinen lainsäädäntövalta säilyy edelleen eduskunnalla (HE 60/2010 vp, s. 37/II). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan eduskunnan toimivalta käsittää myös toimivallan kumota asetuksen osittainkin, mitä puoltaa myös valiokunnan vakiintunut käytäntö siitä, että nyt arvioitavan kaltaisten asetusten eduskuntakäsittely on toteutettavissa esimerkiksi samaan tapaan kuin valmiuslain nojalla annettujen asetusten (PeVL 7/2020 vp, PeVM 10/2020 vp). Perustuslakivaliokunta on valmiuslain soveltamisasetusta arvioidessaan todennut, että eduskunta voi päättää myös soveltamisasetuksen osittaisesta kumoamisesta (PeVM 5/2021 vp, kappale 13).

(6) Perustuslakivaliokunta on selvyuden vuoksi todennut valmiuslain käyttöönotto- ja soveltamisasetusten käsittelyn yhteydessä, että vaikka osittainen kumoaminen toteutettaisiin lakitekniisesti asetusta muuttamalla, asetusta ei ole enää tarvetta saattaa uudestaan eduskunnan käsiteltäväksi (PeVM 1/2021 vp, kappale 21, PeVM 5/2021 vp, kappale 15). Sanottu koskee myös nyt arvioitavan asetuksen osittaista kumoamista asetusta muuttamalla tai antamalla uusi muutosasetus.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö PeVM 8/2021 vp

Perustuslakivaliokunta esittää, että ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta annettu valtioneuvoston asetus (275/2021) kumotaan siltä osin kuin se koskee asetuksen soveltamista Pohjois-Savon maakunnassa ja että asetusta ei muilta osin kumota.

Helsingissä 15.4.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Rinne sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Tuula Väättäinen sd
varajäsen Johannes Koskinen sd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mikael Koillinen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala